

GODIŠNJA NAGRADA HMD ZA 2009. GODINU

MUZEJ GRADA RIJEKE, RIJEKA
ZA PROJEKT *MERIKA – ISELJAVANJE IZ SREDNJE EUROPE U SAD 1880.-1914.*

Izložba *MERIKA – ISELJAVANJE IZ SREDNJE EUROPE U SAD 1880.-1914.* održana je u Muzeju grada Rijeke od 10. prosinca 2008. do 20. lipnja 2009., a popraćena je monografijom, video-filmovima, predavanjima te likovnom i povijesnom radionicom.

Osnovno je polazište izložbe bila činjenica da je riječka luka u razdoblju od kraja 1903. do potkraj 1914. bila velika iseljenička luka preko koje je iselilo u Ameriku oko 330.000 iseljenika iz Ugarske. Poticaj za istraživanje bila je činjenica da se malo zna o toj važnoj temi – prekomorskom egzodusu u kojemu je u razdoblju od stotinjak godina iz Europe u Ameriku iselilo gotovo pedeset milijuna Europljana. Od toga dva milijuna iseljenika iz Austro-Ugarske – od čega pola milijuna Hrvata (do 1914.)!

Prije početka rada na projektu provedena su opširna istraživanja koja su pokazala da su preko Rijeke iseljavali najviše Mađari, Slovaci i Nijemci (iz Ugarske), kao i da je većina Hrvata (čak i oni iz najbliže riječke okolice) iseljavala preko Le Havrea, Southamptona, Antwerpena, Hamburga, Bremerhavena i Genove. Zato se autorski tim usmjerio na emigraciju iz Srednje Europe, koja je kulminirala pred Prvi svjetski rat, te je uz Talijane i ruske Židove najviše bilo austrougarskih emigranata – a to je ujedno i kontekst hrvatskog iseljeničtva i emigracije preko riječke luke. U istraživanjima je sudjelovalo tridesetak suradnika iz Hrvatske, iz više europskih zemalja i iz SAD.

Izložba je prije svega imala cilj ukazati na opće ljudske probleme – pridobiti emocije publike i ukazati na problem iseljavanja i progona (od kojih neke progone još imamo u svježoj uspomeni). U konkretnom je smislu izložba ukazala na fascinantan organizacijski ustroj prve velike prekomorske migracije u povijesti čovječanstva, za koju je bila potrebna razvijena tehnologija (parobrodi, željeznica, telegraf) te složen organizacijski ustroj (parobrodarske kompanije, iseljenički agenti, pošta, banke, državne institucije za kontrolu iseljavanja i zaštitu iseljenika).

Uz priču o tijeku emigracije i putovima masovnog gibanja naglasak je izložbe prvenstveno na pojedinim ljudskim sudbinama, te je prikazano 26 primjera – pojedinaca i porodica iz raznih zemalja s posve različitim pričama.

Izložba je koncipirana dvodijelno – na dva kata – od kojih prvi prikazuje ustroj prekomorskog egzodusa, a drugi iseljeničke sudbine. "Scenografija" egzodusa razvijena je kao labirint koji asocira složenost organizacije velike emigracije i izgubljenost nekih i prestrašenih iseljenika na putu do Amerike. Za "iseljeničke sudbine" izrađena je rekonstrukcija unutrašnjosti brodskih kabina u koju su smještena po dva putnika i ispričani njihovi životi – američki uspjeh ili neuspjeh. Osim izložbenih panoa i izvorne građe, korišteni su i brojni multimedijalni oblici komunikacije (video projekcije, audio efekti – rad brodskih strojeva, brodske sirene, zvukovi i glazba vezani uz svakog pojedinog iseljenika čija je sudbina predstavljena na izložbi). Autor ove zanimljive i komunikativne koncepcije je Ervin Dubrović, dok vrhunski dizajn izložbe potpisuje Klaudio Cetina.

Podsjećanje na već davnu i gotovo zaboravljenu emigraciju, u kojoj je iz gotovo svake obitelji netko emigrirao, izazvalo je očekivan odjek i zanimanje posjetitelja. Međutim, izložba je izazvala i neočekivano zanimanje hrvatske javnosti i medija, te je o njoj objavljen niz opširnih prikaza i posebne cjeline na više stranica kulturnih priloga *Vjesnika* i *Novog lista*. Uz više radijskih emisija, izložbi je u potpunosti posvećena emisija *Drugi format* HTV-a, kao i opširan prilog u emisiji *Pola ure kulture*, u kojoj je *Merika* najavljena kao "fascinantna izložba".